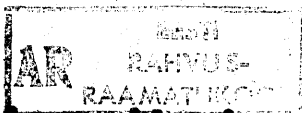

13097.
II. aastakäik

Nr. 8

August 1925

Eesti Lauljate Liidu

Muusikaleht

Jlmub kord kuus

Tallinn

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

Ilmub kord kuus. — Vastutav ja tegev toimetaja: Anton Kasemets. — Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Müürivahe tän. 16, Eesti Lauljate Liit — Ajakiri „Muusikaleht“.

Tellimishind: ühes saatekuludega aastas 500 m., poolaastas 250 m. Üksik number ühes noodilisaga 50 m.

Sisu: Meie koorilaulu praegune seisukord (järg). — A. Kasemets. Jooned Eesti muusika ajaloost (pildiga), (järg). — A. Kasemets. „Vanemuise“ seltsi 60 aastase juubeli puhul. — A. Kasemets. Koorijuhatajate praktika. — K. Türrpu. Metoodilisi märkusi lauluõpetamise alalt algkoolis. — E. Mesiäinen. Suured muusikapäevad Prahast. — R. Kull. Helilooja Peeter Süda 5-a. surmapäeva puhul (piltidega). — A. Kasemets. Konstantin Türrpu 60-nes sünnipäev (pildiga). Tänavused laulupeod ja laulupäevad. Kroonika. Pildid: Fr. Saebelmann. „Lootuse“ seltsi meeskõr 1885. a. Peeter Süda. Peeter Süda matuspaik. Peeter Süda hauakivi. Konstantin Türrpu.

Meie koorilaulu praegune seisukord.

A. Kasemetsa poolt koorijuhtide päeval, 15. juunil ettekantud referaadi kokkuvõte.

(Järg 2.)

Kuid peale koorijuhatajate nõrkuse on veel teisi kaudseid põhjuseid, mis takistavad meie koorilaulu üldist edu. Siin tuleks esikohal nimetada meie kooride kindlustamata seisukorda ja organiseerimatust.

Meie ligi poolesttuhandest laulukoorist on ainult väikene käputäis — umbes tosina ümber — niisugused, mis on organiseerunud kindlaks iseseisvaks seltsiks või ühinguks ja mille terve tegevus on pühendatud koorilaulu harrastamisele kõigi kunstinoüete kohaselt. Kõik need asuvad ilma erandita meie suuremates linnades, peaaesjalikult Tallinnas. Nende seltside ja ühingute laulukoorid, mis tegutsevad meie tuntumate koorijuhtide juhatusel, on saanud sellepärast arendada oma võimist nii kõrgele järjele, et nende nimed on saanud kuulsaks üle terve maa ja osalt isegi ka väljamaal.

Ülejäänud rõhuv enamus meie laulukooridest tegutseb aga hoopis halvemates tingimustes, mis kaugeltki sel määral ja kujul ei soodusta töötegemist, kui see oleks laulu loomulikule arenemisele vajaline. Need on kas mitmekujuliste haridusliste või heategevate organisatsioonide juures tegutsevad laulukoorid, või jälle täiesti organiseerimata lauluarmastajate rühmad, mis käivad koos ainult juhuslikult. Viimaste hulka kuuluvad kõik need ajutised laulukoorid, mis ellu te-

ivad laulupidude, laulupäevade või mõne muu suurema sündmuse puhuks ja nende möödudes jälle surmale suiguvad, samuti ka suurem osa meie kirikute laulukooridest, mis harjutusi peavad ainult siis, kui vaja kiriklikkudel tähtpäevadel kirikus laulda.

Ülevaatliku pildi laulukooride organiseerimise seisukorrast annavad jällegi viimase laulupeo kohta käivad andmed, millest näha, et meie laulukoorid tegutsesid mitmesuguste organisatsioonide juures järgmisel arvul:

Suuremad muusikaseltsid ja ühinguks	12
mis ainuüksi koorilaulu harrastavad	12
Mitmesugused laulu- ja mänguseltsid	88
Hariduseltsid	74
Rahva raamatukogu seltsid	46
Mitmesugused noorte ühinguks ja noorsoo kasvatusseltsid	33
Õpilaste muusikaringid	18
Vabatahtl. tuletõrje seltsid	16
Põllumeeste seltsid	9
Karskusseltsid	4
Mitmesug. kutse- ja ametiühisused	20
Peale selle on organiseerimata laulukoorid	137

Kokku 457

Kes meie mitmenimeliste haridusliste ja heategevate seltside tegevust tunneb, see teab, et nende seltside tähtsamaks sissetulekuallikaks on mitmesugused ja mitmeni-

melised peod, kus näitemängu kõrval seisab eeskavas tähtsamal kohal organisatsiooni laulukoori esinemine. Need esinemised määravadki suurema osa laulukooride tegevuse piirid, sest nende jaoks ongi suur osa laulukoores asutatud. Organisatsiooni juhatuse korraldab peo ja koor peab sellel esinema, on ta tarviliselt ettevalmistatud või mitte. Selle järelalusena kujuneb koori tähtsamaks püüdeks kolm-neli laulu „kätte õpida“, et neid võiks järgmisel peol kuidagi-moodi „maha laulda“. Laulude kunstipäraseks läbitöötamiseks ja muusikaliselt viimistlemiseks ei jätku sageli sugugi aega, kuigi juhataja seda teha tahaks ja oskaks. Ja nii tulebki, et isegi tugevamad koorid peavad sageli esinema pooliku ettevalmistusega ja nõrgematel ei jätku aega oma võimete peenendamiseks. Niisuguste viimistlemata lauludega esinemiste tulemuseks on aga see, et rahvas kaotab huvi koorilaulu vastu täielikult. „Pidudel“ ei minda koorilaulu ajaks saaligi, öeldes: „Ah, mis ma sellest pirisemisest kuulan!“ Ja koor on selle asemel, et oma tegevusega ja esinemistega laiades hulkades äratada huvi laulu vastu, aidanud seda vastu oma tahtmist lämbutada.

On harilik asi, et niisugustelt eeskavade täiteks tegutsevatest kooridelt nõutakse õige palju, kuid kohustusi koori vastu ei taha naljalt ükski selts kanda. Kui palju on neid seltsi, kelle iga aastasse eelarvesse on võetud kindel ja vähegi rahuldav summa laulukoorile uue noodivara muretsemiseks? Kui palju on neid seltsi, kes on midagigi teinud oma koorijuhli muusikaliste oskuste täiendamiseks, — neid kursustele komandeerinud või head koori kuulama ja head juhatamist vaatama saatnud? Kui palju on neid seltsi, kes on muretsenud oma koorilauljatele muusikaliste huvide kasvatamiseks elementaarsematki muusikakirjandust?

Ma julgen siin vastata, et niisuguseid seltsi on koguni vähe. Ka rohkearvulised laulu- ja mänguseltsid ei sünnita siin nime-tamisvääriolist erandit, sest ka nende juures tegutsevad laulukoorid sagedamini pidu eeskavade täiteks, kui puhta kunsti pärast.

Leidsin alles hiljuti ajalehest ühe Lõuna-Eesti laulu- ja mänguseltsi peakoosoleku kirjelduse, kust oli näha, et nimetatud seltsi eelarvesse olid võetud summad spordiabinõude muretsemiseks, spordiinstruktori palkamiseks, isegi kino sisseseadmiseks seltsi ruumidesse, kuid mitte ühte penni laulu- ja muusika edendamiseks. Ka

tegevusaruandes oli juttu kõigest muust, kuid laulust ja muusikast mitte sõnakestki. Ja kindlasti pole see ainuke sedasorti selts.

Need on need tähtsamad põhjused, mis peavad meie koorilaulu üldise kunstilise tasapinna madalal ja ei lase seda vabalt areneda ja edeneda.

Oleme nüüd nende takistavate põhjuste kohta selgusele jõudnud, siis katsume ka leida abinõusid nende kõrvaldamiseks, katsume jõuda selgusele selles, mis meil tuleks teha, et meie koorilaul saaks areneda tõsiseks, kunstipäraseks helikunsti osaks ja suudaks seega täita neid kõrgeid ülesandeid, mis tal on täita vaba rahva vaba kunstina.

Eelmistest seletustest on vist kõigiile selge, et esimene ja tähtsam samm selleks on meie koorijuhtide muusikaliste teadmiste ja oskuste tõstmine.

Meie koorijuhtide teadmised kõigil neil aladel, mis koorijuhatamiseks hädavajalised, nagu üldised muusika algteadmised, harmoonia, hääldamine, häälesünnitamine, fraseerimine, vormi- ja stiili tundmine jne., — samuti ka oskus neid teadmisi koori kasvatamiseks ja arendamiseks ära kasutada, inimesi organiseerida ja distsiplineerida, lauluharjutusi elavateks ja huvitavaks teha, — peavad nii suurteks ja põhjalikkudeks arenema, et igaüks neist võiks seista oma lauljate ees täieliku muusikalise autoriteedina, tõsise juhatajana, kellel on kindel sisemine kontakt iga lauljaga üksikult ja terve kooriga, kui lahutamata üksusega.

Kuis on võimalik seda saavutada, kuis on võimalik meie koorijuhtide teadmisi ja oskusi nii kõrgele arendada? — küsitakse nüüd muidugi, sest pole ju rõhuv enam meie koorijuhtidest sarnast õpetust ja juhatast varem kunagi saanud, ja nüüd veel õppima minna, selleks puuduvad igasugused võimalused.

Tõsi ta ju on, — õppima minemiseks puuduvad võimalused pea kõigil meie koorijuhtidel, sest on ju nad kõik teistel aladel oma elu sisseseadnud ja tegutsevad koorijuhtidena ainult asjaarmastajatena, armastusest laulu vastu. Kuid muusikaliste teadmiste täiendamise, enesetäiendamise võimalusi ei võta ükski elukutse, ükski eriala, kui aga selleks on olemas tõsine tahtmine ja selle teostamiseks tarvilised abinõud. (Jürgneb.)

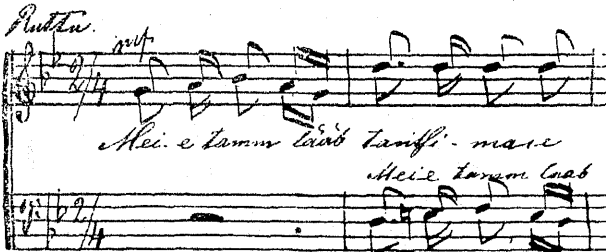
Jooned Eesti muusika ajaloost.

Anton Kasemets.

(Järg 5.)

Thomsoni loodud laulude üldarv ulatas üle 50-ne, kuid neist on trükkis ilmunud ainult mõni üle 10-ne, kuna suurem osa tema käsi-kirjadest, nimelt 38 laulu läks jäljeta kaotsi Tartus „Oma Maa“ trükikojas, kuhu nad anti Grenzsteini kätte trükkida. Tärkav Eesti muusika jäi neist samuti ilma, kui Kunileidi lauludes, mis läksid Peterburis kaotsi.

Nagu juba öeldud, lahkus Thomson kodumaalt üliõpilasena, ilma et ta oleks saanud kodumaa muusikapõllul rohkem aktiivselt tegutseda, kui ainult Kanepis olemise ajal üks aasta. Seepärast ei saanud ta, nagu Kunileidki, oma laulude levitamiseks ja nende kaudu Eesti laulu otsekoheseks propageerimiseks sugugi kaasa aidata. Need üksikud laulud, mis Thomsoni loominguks trükitud, ihmsid väga juhuslikult ja pikemate vahe-egade järele, ega saanud seepärast ka iseenesest kuigi suurt mõju avaldada tolleaegses muusikaelus valitsevasse suuna. Pigemini tundusid nad rahvale võõrastena, sest et rahva maitse oli labastatud Saksa dilet-tantliku magus-sentimentaalse lauluga ja Eesti rahvalaulu sügav-tõsisemale koloriidile võõraks jäänud.

A. Thomsoni käekirja näide tema trükkis ilmunuta „Tantsulaulu“ käsikirja järele.

Kuid need ühes Kunileidi lauludega olid siiski esimesteks pääsukesteks meie muusikaelu tärkaval kevadel ja Kunileid ning Thomson — esimesiks vagudeajajaks, esimesiks elava seemne külvajajaks, esimesiks ja umbrohuga kinnikasvand muusikapõllul.

Kolmas Valga seminarist välja kasvanud helilooja asjaarmastaja, kelle laulud on saanud üldiselt tuttavaks ja veel praegugi esinevad sageli laulukooride eeskavades, on Kunileidi noorem vend Friedrich Saebelmann.

Friedrich August Saebelmann

sündis 26. septembril 1851. aastal Karksi köstrimajas, kuhu ta isa oli Audrust asunud. Isa muusikaarmastus ja venna Kunileidi igapäevane hoolas harjutamine klaveril sünnitasid selle tiheda muusikalise õhkkonna, milles noor Friedrich veetis oma lapsepõlve

Fr. Saebelmann.

aastad seni kui suuremaks sirgudes juba ise võis isa ja venna juhatusel harjutada klaverimängu. Selles edenes ta jõudsasti, nii et osutus Valga õpetajate seminaris, kuhu astus pärast Karksi kihelkonnakooli lõpetamist, parimaks klaverimängijaks. Heade muusikaannetega õpilasena sai ta siin, samuti kui vend Kunileid ja A. Thomson, tuntud Johannes Zimselt erilist juhatust ja õpetust heliloomises. 1871. a. lõpetas ta Valga seminaari ja asus siis Peterburi saksa Anna koguduse kooli õpetajaks. Koolitöö kõrval harjutas ta hoolega klaverimängu ja edenes selles sedavõrd hästi, et kolme aasta pärast, s. o. 1874. a. pääsis Peterburi konservatooriumi kuulsa professori Fannarski spetsiaalklaveri klassi õpilaseks, kelle juure võisid saada ainult kõige andelisemad õpilased. Nii oli Fr. Saebelmann esimene eestlane, kes omal jõul oli suutnud rühkida kuni muusikaülikoolini ja kellest oleks võinud saada esimene elukutseline

Eesti muusikamees. Kuid osalt ainelised raskused, osalt aga Saebelmanni kindlusest iseloom ei lasknud teda selle lõpusihini jõuda, vaid juba aasta pärast lahkus ta konservatooriumist, jättes selle täieliku kursuse lõpetamata. Kuid võrdlemisi suurt kasu suutis see üheaastane konservatooriumis viibimine Saebelmanni ikkagi anda, sest peale hea juhatuse klaverimängu tehnikas, mis ta seal sai, oli tal ka võimalus tutvuneda muusikakirjanduse paremate toodetega, ja sel teel oma muusikalist maitset mitmekül-

verstade tagant, enne Viljandisse minekut Paistust läbi, et omi laule Saebelmanni ette laulda, ja temalt saada veel viimaseid näpunäiteid, juhatust ja viimistlust. Need näpunäited ja juhatused olid mitmeti väga kasulikud ja aitasid nende kooride edule tuntavalt kaasa. Saebelmanni tagasihoidlik iseloom ei lasknud aga tema töö tulemusi praktilisel muusikapöällul ulatada kuigi kaugele üle oma Viljandi maakonna piiride, olgugi et ta töötas Paistus üle 30-ne aasta. Küll aga oli tema autoriteetline mõju

Andante con moto.

1. Kevade kevadial õitsemise ajal

2. Kuitamii õitsemises kevade varjus.

Fr. Saebelmanni käekirja näide tema laulust „Ellerhein“.

selt arendada. Seega sündis tema muusikaline arenemine mitmeti palju paremais tingimuses, kui venna Kunileidi ja osalt ka A. Thomsoni oma, mis tema pärastisele muusikalisele tegevusele võis olla suureks kasuks.

Peterburist lahkudes läks Saebelmann Karksi kihelkonnakooli õpetajaks. Sealt kutsuti ta aga 1880. aastal Paistu kiriku köster-organistik ja kihelkonnakooli õpetajaks, kus töötas kuni surmani. Põhjalikuma muusikalise ettevalmistusega ja andeka mehena ning lahke, vastutuleliku iseloomuga inimesena sai ta varsti ümbruskonnas õige populaarseks, nii et paljud koorijuhid ja isegi terved laulukoorid ligidalt ja kaugele pöörasid tema kui muusikalise autorideedi poole juhatuse saamiseks. Nii, näiteks, tulid 1882. aastal, mil Viljandi Eesti Põllumeeste Selts pühitses oma uue, tol ajal Eestis kõige suurema seltsimaja avamist ühendatud kooride kontserdiga ja üksikute kooride võidulaulmisega, samuti ka järgmistel aastatel, mil sarnaseid kontserte ja võidulaulmist traditsiooniliselt korrati, peaaegu kõik võidulaulmisest osavõtavad koorid, isegi kümnete

tuntav nimetatud maakonnas, kus ta, muu seas, oli mitme aasta jooksul Viljandi ühendatud kooride kontsertide juhatajaks.

Viljandi maakonnas levinesid ka kõige enam Saebelmanni loodud ja aransheeritud laulud, millest mitmed on omandanud aja-jooksul ülemaalse tutvuse. Viimastest tuleks peamiselt nimetada üldiselt tuntud laulu „Kaunimad laulud pühendad sul“, millel küll väga vähe omapärasust, kuid mille rütmiline hoogsus ja jõuline tüsedus on teinud selle laulu armastatud palaks kontsertide ja laulupidude eeskavas.

Kuigi Saebelmanni muusikaline arenemine sündis märksa paremates tingimustes, kui tema vennal Kunileidil, ja ta hea klaverimängijana ka hiljem võis muusikakirjandusega palju põhjalikumalt tutvuneda, kui viimane, ei suuda ta heliloojana ometi tõusta nii kõrgele, kui vend Kunileid: tema umbes kahekümnest laulust ei leia meie ühtegi niisugust, milles oleks nii palju omapärasust ja eestipärasust põhikõla, kui seda omab, näiteks, Kunileidi laul „Mu isamaa on minu arm“, vaid tema laulud on peaaegu ilma erandita loodud Mendelssohni sak-

sameelsete epigoonide sentimentaalses vaimus. Tehniliselt on nad aga kirjutatud ladusa ja võrdlemisi elava harmonisatsiooniga ning loomuliku, loogilise muusikalise mõttearenguga, mis ühenduses nende õrnaloomulise ja lüürilise kõlaga tegid need laulud kooridele varsti armsaks ja meie toleaegsele muusikaliteratuurile väärtuslikuks rikastu-

seks. Tema paremate laulude hulka tulevad arvata meeskoorid „Ellerhein“ ja „Palve“, osalt ka „Hale meel“. Ilmunud on suurem osa Saebelmanni lauludest Dr. Hermannil „Laulu- ja mängulehes“ ja laulupidude raamatuis, hiljem mõned ka mitmes segakogus. Fr: Saebelmann suri Paistus 22. veebruaril 1911. aastal. (Järgneb.)

„Vanemuise“ seltsi 60 aastase juubeli puhul.

A. Kasemets.

Käesoleva aasta jaanipäeval sai kõige vanem eesti lauluselts „Vanemuine“ 60 aastat vanaks. „Vanemuine“ asutati, teatavasti, J. V. Jannseni õhutusel ja ettevõttel jaanipäeval 1865. a. koosoleku poolt, millest võttis osa 14 meest. Seltsi asutamise otsus tehti ühel häälel, kusjuures hääletamine sündis toleaegse kombe järele püstitõusmisega. Selle üksmeelse otsuse peale laulsid kõik koosolijad Jannseni ettepanekul „Sul', sul', Jehoova; tahan laulda“. Järgmisel koosolekul võeti seltsile nimeks „Meestelaulu selts „Vanemuine“ ja põhikiri saadeti kinnitamisele. Viimane jõudis kinnitatult asutajate kätte tagasi 15. juulil 1865. (v. k. j.), missugusest päevast selts võis ametlikult tegeusema hakata.

Esimese aasta tegevus piirdus peaasjalikult meeskoori laulude õppimisega J. V. Jannseni juhatusel, milledega esineti kord kuus n. n. omavahelisel kuu-õhtuil, kus peale laulu ka kõnesid peeti ja ühiselt õhtust söödi.

Harjutusi peeti pühapäiviti ja tööd tehti suure armastusega, mida näitab see, et esimese aasta jooksul õpiti ära ümarguselt 50 mitmesugust meeskoorilaulu. Ka muidu võeti seltsi elust võrdlemisi soojalt osa, sest esimese aasta lõpuks oli seltsiliikmete arv tõusnud 14 pealt 104 peale, seal hulgas ka passiiv- ja auliikmed.

Esimese avaliku kontserdiga esines „Vanemuine“ 6. jaanuaril 1867. (v. k. j.) Tartu Maarja kirikus. Sellest võttis osa peale meeskoori ka segakoor, mis vahepeal seltsi juure oli asutatud ja milles muuseas ka Jannseni tütre Lydia Koidula ning Dr. Rosenthali abikaasa kaasa laulsid.

„Vanemuise“ asutamine pani eesti organiseeritud koorilaulule esimese aluse, mis peajäreletegemist leidis. Samuti pani „Vanemuine“ esimese üldlaulupeo korral-

damisega aluse nendele meie rahvuslikele suurettevõtetele — laulupidudele — millel meie rahvuskultuurilises arenemises nii määratu suur tähtsus. Juba üksi need kaks tähtsat algatust kindlustavad „Vanemuise“ erilise aukoha meie seltside seas.

Esimese laulupeo hea kordaminek elustas seltsi elu veel enam ja kindlustas teda ka majanduslikult, nii et ta 17. aprillil 1870. a. (v. k. j.) oma maija asus, mille ta 1871. a. päriks ostis, makstes selle eest 7000 rubla puhtas rahas, saades seega esimeseks Eesti seltsiks, kellel oli oma peavari. Siit peale hakkas ta laulu kõrval ka näitemängu harastama. Esimese näidendina mängiti siin 1870. a. L. Koidula poolt saksa kirjaniku Körneri näidendi järele eestipärastatud näidend „Saaremaa onupoeg“ ja varsti peale seda esimene eesti algupärane, Koidula „Maret ja Miina ehk kosjakased“.

Esialgul jäi koorilaul „Vanemuises“ ikka esikohale, hiljem aga võitis näitemäng esikoha omale ja „Vanemuine“ kujunes aastate jooksul elukutseliseks teatriks, millel nägus ja ruumikas teatrimaja, kuna koorilaul teisele plaanile jäi ja seda ka praegu on.

Nagu kõik vanemad koorid, on ka „Vanemuise“ koor tõusu- ja mõõnaaegasid üle elanud ja vahel isegi varjusurmas viibinud. Samuti on ta ka oma esimestel aastatel juhatajaid sagedamini vahetanud, kui see koori korralikule edenemisele lubatav, sealjuures sagedasti isegi parema juhataja halvema vastu. Esimestest juhatajatest püsis kõige kauemini juhataja kohal seltsi asutaja ja esimees J. V. Jannsen, nimelt 1865.—1871. aastani. Siis tuli aga kriis. Jannsen lahkus ja asemele astus helilooja Aleksander Thomson, kes sel ajal õppis Tartu ülikoolis. Kuid enne kui ta veel suutis fösse süveneda, lahkus ka tema ja koor hakkas lagunema. Asja katsus küll veel päästa üli-

õpilane ja hiljem tuntud õpetaja Rudolf Kallas, kuid ka see katse äpardus ja koor läkski hingusele. Alles kahe aasta pärast, s. o. 1873. a. asus asja etteotsa K. A. Hermann, ja ajas koorile uuesti elu sisse. 1878. a. läks Hermann Leipzigi ülikooli ja andis koorijuhatamise Vierale üle. 1881. a. tuli Hermann Tartu tagasi ja võttis juhatamise jälle oma kätte, kuid juba 1883. a. andis selle uuesti Vierale üle. Ka hiljem on „Vanemuise“ koor juhatajate sagedase vahetuse ja heade juhatajate puuduse all kannatanud, mis on üheks tähtsaks põhjuseks, et selle koori võimised pole kunagi suutnud palju üle keskpärasuse tõusta, vähemalt ei ole ta kunagi kõige paremate kooride hulka kuulunud, mida tõendab ka see, et ta pole ühelgi laulupeol võidulaulmisel auhinna osaliseks saanud.

Praegusel ajal, mil „Vanemuine“ tegutseb peaaesjalikult teatrina, on koorilaul „Vanemuise“ muusikaosakonna asjaks jää-

nud, mille juures eksisteerib ligi sajaliikmeline laulukoor J. Simmi juhatusel.

Pidustused „Vanemuise“ 60-aastase juubeli puhul peetakse ära 29., 30. ja 31. skp. 29. aug. on sissejuhataav õhtu, mille kavas tahetakse anda lühike ülevaade seltsi kuuekümnenaastasest tegevusest, nii kantakse ette „Saaremaa onupoeg“, mis oli esimene lavastus „Vanemuises“ ja ka ühtlasi Eestis, siis J. Kunderi „Kroonu onu“ esimene vaatus ja üks uus ühevaatusline tükk. Pühapäeval, 30. aug. avatakse pidustus suure aktuse ja kontserdiga, ühendatud Tartu ümbruskonna kooride poolt. Õhtul kantakse ette B. Shavi Euroopas õige palju kõmu sünnitanud näidend „Püha Johanna“, millega ühtlasi ka eelolev hooaeg avatakse. Esmaspäeval, 31. aug., kolmandamal pidupäeval mängitakse Offenbachi „Orpheus allilmas“. Pidustuste puhuks ilmub album, milles „Vanemuise“ kuuekümnenaastasest tegevusest ja arenemisest kokkuvõtlik pilt antakse.

Koorijuhatamise praktika.

(K. Türrpu poolt koorijuhtide päeval, 15. juunil, ettekantud referaadi kokkuvõte).

Koorijuhatamise praktikat ei saa anda etteügedes, ei saa ka seda raamatust õppida, vaid koorijuht peab kõik koorielus ettetulevad nähtused kaasategema ja läbielama, ja oma edaspidised sammud nii kogutud kogemustele rajama. Siiski ehk võimaldab ka teiste kogemuste tähelepanelik jälgimine ja läbiharutamine mõnelegi koorijuhile nii mitmestki küsimusest ülesaada ja õigemale teele jõuda. Katsum on omalt poolt selleks näpunäiteid anda, nii palju kui see suusõnal võimalik.

Algan laulukoori asutamiseega. Uut laulukoori asutades ei tarvitse algul pearõhku panna kooriliigete suurele arvule, vaid eeskätt just silmaspidades lauljate võimisi.

Kooli laulutundidel tuleb õpetajal töötada hea, halva, kui ka mõnikord hoopis ilma muusikalise kuulmiseta lastega. Teine asi aga laulukooriga. Siin ei ole vajadust sellest õppeasutuse põhimõttest kinnipidada, vaid koori võetagu ainult hea muusikalise kuulmisega ja meelespidamisega lauljaid.

Uusi lauljaid häälerühmadesse jaotades, ei või tähelepanna ainuüksi lauljate hääleulatust, sest niisugune otsustamisviis viib kergesti vale teele (näiteks ulatavad kõrguse poolest I bass ja II tenor ühekaugusele), vaid siin tu-

leb silmaspidada ka igale häälele isejoomulist häälevärvi (tämbrit).

On koor moodustatud, sünnitab koorijuhile tihti raskusi laulude valik. Kõige esmalt on tarvilik, et õppida kavatsetav laul koorijuhile enesele meeldiks ja ta selle vastu huvi tunneks, sest ainult siis suudab ta ka lauljais ja nende kaudu ka kuulajais tõsist huvi äratada; teiseks peab laul vastama koori võimistele, nii et ta seda suudaks tarviliselt küpselt ettekanda; kolmandaks tuleb arvestada ka kuulajate huviga. Kuid siin ei tohi sattuda libedale teele ja laulu kui kunsti ohvriks tuua muusikaliselt arenemata massi labasele maitsele, vaid koor peab jääma rahva maitse kasvatajaks ja arendajaks.

Et eesti koorilaulu literatuur veel võrdlemisi kehv, siis tuleb meie oma algupärastest lauludest tihti puudus kätte. Siin ei tohiks häbiasjaks pidada laenata väärilisi laule teistelt rahvastelt, — pealegi ei too see kellelegi kahju, vaid ainult kasu; sest sellest võivad meie lauljad, kui ka heliloojad ergutust ja värskendust saada.

Koorijuhi esimene ja ülem käsk on: „Tõõtani, et lauljate huvi ila eirauge“. Ainult selle käsu täitmises peitub koori elujõud, võime ja tulevik. Koorijuht, kes

„Lootuse“ seltsi meeskoor 1885. aastal K. Türrpu (X) juhatusel.
Omandas võidulaulmisel Tartus esimese auhinna.

harjutustel koori sütitada ei suuda, on vilets. Kui ta ka suure hoole ja töö läbi viimaks laulud kätte õpetab, siis jätavad tema ettekanded rahva ikkagi külmaks ja lauljate rindu asub koori suurem vaenlane — pettumus. Sellepärast: kui sa ka ei tea kui suur muusikatundja oled, ära siis kohe koorijuhiks hakka, vaid mõtle sellepeale, et ka koorijuhina kõige pealt teiste inimeste h i n g e l i n e juht olema pead. Vist iga vanem laulja on koorijuhtisi näinud, ehk nendest kuulnud, kes oma kooriga kuidagi edasi ei saa, aga taktikeppi käest ära ei anna, vaid niikaua ootab, kui lauljad ta viimati ise maha jätavad. Nii on mitugi eesti koori hingusele läinud. Miks-pärast? Koorijuht ei täitnud ülalnimetatud käsku. Koorijuht, kes puhtast muusikaarmastusest töötab, saab selle käsu täitmisega ikka kuidagi -toime. Meil on aga ka koorijuhte,

kes — ütleme otsekoheselt välja — auahnusest omal kohal püsivad.

Kui koorijuht tähele paneb, et lauljad mitte küllalt korralikult harjutustest osa ei võta ja mitmesuguseid vabandusi, nagu aja puudus, paha ilm jne. nimetavad, siis ärgu jäägu juhataja sellega rahule, vaid teadku, et viga niisugusel puhul enamasti ta enese juures on. Kes aga korratumat harjutustel käimist rahu-likult olude arvele paneb, on langemas.

Koorilaulu edukat õpetamist takistab, iseäranis maal, kohaste harjutusruumide ja mänguriistade puudus. Suuremas osas koolimajades, kus maal lauluharjutusi peetakse, on tavaliseks muusikariistaks orel. Kuid orel, mis küll majesteetlik ja pühalik mänguriist, on oma tooni poolest siiski elutu, kalk ja paendumatu. Sellepärast pole orel lauluõpetamiseks sugugi kohane. Parem on juba viiul,

kuid tema peal on võimata juba üksikute häälte kätteõpetamise juures, teisi hääli kaaskõlada lasta. Väga tähtis on aga, et lauljad kohe algusest peale ka harmooniaga kohaneksid. Sündsamaks mänguriistaks lauluõpetamisel tuleb pidada tingimata klaverit.

Uut laulu õpetades teevad palju koorijuhid tihti nii, et õpetavad ühele häälerühmale tema osa tervelt kätte, mis kestab mõnikord tunde, kuna teised hääled seisavad sel ajal tegevuseta. Sellepärast on parem laulu osakaupa õpetada, s. o. nii, et võetakse laulust üks osa, kas või paar lauset ja õpetatakse see ära kõigile häälele. Siis minnakse edasi järgmise osa juure, ja nii kuni lõpuni. Selle läbi võtab juhataja lauljatelt võimaluse igavust tunda.

Nagu osav pedagoog ei paku oma õpetuse lõputulemusi õpilastele otsekohe ja valmilt; vaid valmistab neid selleks samm-sammult ette, nii peab ka koorijuht toimima. Ei või lauljat koormata kõige peensuste ja nõuete loetlemisega korraga, vaid esimestel harjutustel püütagu jõuda selleni, et igal häälerühmal oleks tema osa kindlasti käes, mis kokkulaulmist võimaldaks. Siis harutatakse ühes lauljatega laulu tekst ja mõte läbi, alles nüüd asutagu dünaamiliste varjundite ja õige fraseerimise, sõnaga muusikaliste peensuste väljatöötamisele. Mine pikkamisi edasi, siis jõuad rutem eesmärgile!

Fraserimises patustatakse meil tihti: jaotatakse muusikalisi lauseid hoopis valesti ja hingatakse harilikult siis, kui lauljail õhutagavara otsas, kuna seda tohib teha ainult muusikalise lause lõpul.

Tuleb hoiduda ka efektide ahnitsemisest crescendode ja diminuendode tarvitamisel ning järskudest üleminekutest pianissimost fortissimosse ehk ümberpöörduvalt, kus see nõuetav pole.

On olemas koore, kes juhataja taktikepi liigutusi üldse tähele ei pane, vaid kus iga laulja rahulikult oma nooti vahtides laulab. Siin tuleb jõuda selleni, et koor ei jälgiks üksi juhataja takti; vaid aru saaks ka tema hingelistest läbielamustest ja mõistaks juba silmadest lugeda, mis tema koorilt nõuab. Nii kujuneb koor ühtlaseks tervikuks, üheks indiviidumiks, kes juhataja nõuetele sama tunde-lik, kui klaver hea mängija käes.

Head ettekannet takistab tihti vildak häälesünnitamine, mille parandamiseks koorijuhitel ei ole sagedasti kogemusi. Siin pandagu maksma nõue: „Laula loomulikult ja sünnita häält vähemalt

nii, kui sa seda rääkides teed“, — siis kaovad paljudki inetud hääle moonutused.

Eeskava kokkuseadmisel tulevad laulud asetada eeskavasse nii, et nad esineks muusikalisel loogilises järjekorras. Lubamatu on, kui, näiteks, kurvale laulule järgneb ülilõbus laul, sest see paiskab lauljate meeleolu ühest äärmusest teise. Samuti ei suuda ka koorijuht iseendas luua nii järsku meeleolu muutust. Ainult eeskava lõpupoole, kui kuulajad hakkavad väsima, tuleb pakkuda vaheldust, paigutades lõppu enam lõbusamaid ja kergemaid laule.

Tähtis on ka koori ülesseadmise viis. Segakoorides on üldiselt tarvitusel viis paigutada meeshääli, kui tugevamaid, naishääle taha, nimelt järgmises korras:

Tenor	Bass
Sopran	Alt

Meeskoorides, kus kõik hääled ühejõulised, on tarvitusel mitmesugused ülesseadmise viisid. Kõige parem on paigutada kõik häälerühmad üksteise kõrvale, nii et hääled oleks esirinnas esitatud, sest siis tulevad nad kõik ühtlaselt kuuldavale. Seal juures pandagu tähele, et I. tenor, kui juhtiv hääl ja I. bass, kui rühmitus, mis tihti meloodilisi lauseid käsitab, olgu keskkohal; II. tenor, kes on enamasti I. tenori kannupoiss, seisku viimase kõrval, kuna II. bass, kellel tuleb jälle I. bassiga tihti ühtlaselt laulda, seisku selle pool nurgal.

Nii seaksime meeskoori ülesse järgmiselt:

II. tenor	I. tenor	I. bass	II. bass
--------------	-------------	------------	-------------

Need on need elementaarsemad asjad, mis iga koorijuht peab teadma, kui ta tahab oma kooriga edukalt töötada. Lõpuks tähendaksin veel, et kogemuste ja tähelepanekute jagamine teistega, toob koorijuhitidele ja kooridele ainult kasu. Sellepärast, koorijuhid, püüdke seda abinõu ka edaspidi kasutada. Lauljate liit tahab olla siinjuures vahemeheks. Teatage temale oma päevamuredest, oma tööst ja saavutustest ning esitage küsimusi näpunäidete saamiseks! Soovikorral teeb L. L. need omas „Muusikalehes“ üldiselt teatavaks ja nii oleme alati üksteise tegevusest informeeritud. Nii saab meist ühine lauluvennade pere, kelle ülimalaks ja pühimaks sihiks on meie koorilaulu tõstmine tõsisele kunstipärasele kõrgusele.

Metoodilisi märkusi lauluõpetamise alalt algkoolis.

(Esimesel üleriiklisel laulu- ja muusikaõpetajate kongressil, 17. juunil s. a., ettekantud referaat.)

E. Mesiäinen.

Kooli lauluõpetamisel on meie noorsoo muusikalise kasvatuse alal väga suur tähtsus. Mida põhjalikumalt suudab meie kool lapsi muusikaliselt arendada, seda tugevam pind on meie muusikakultuuril tulevikus, seda hoogsamalt ta areneb. Kuna koolitöö edukus oleneb suurel määral just sellest, kuidas ja missuguste meetoodiliste võtete abil õpetajad suudavad oma tööst vähema jõukulutusega suuremaid tagajärgi saavutada ja kuna meie õpetajate teadmised eriti just lauluõpetamise alal võrdlemisi nõrgad, siis avaldame heal meelel hra E. Mesiäise poolt lauluõpetajate kongressil ettekantud referaadi lauluõpetamise meetoodika üle, seda enam, et mõndki selles ettetoodud näpunäidet võivad tuluga ära kasutada ka täisealised koorilauljad oma muusikaoskuse tõstmiseks. Toimetus.

Kuna üksikasjalisem meetoodiliste võtete käsitlemine võimalik pole aja vähesuse tõttu, püüan käsitada tähtsamaid võtteid üldiste märkustena.

Kooli lauluõpetuse ülesanded ei ole seega veel täidetud, kui teatud õppekava on üldjoontes läbivõetud või teatud arv laule lastele kätte õpetatud, vaid lauluõpetamise ülesandeks on veel vastavate meelte teritamise kaudu õpetada last juhtima oma tähelepanu nendele looduse nähtustele, mis käesolevale ainele omased, õpetada last aru saama muusikalistest helidest, neid üksteisest eraldama, järele tegema ja iseseisvaid ülesandeid lahendama. Peale selle on laul niivõrd lähedalt seotud inimese hingeeluga, et meie ei julge eitada selle piiramata ülesehitavat tähtsust inimkonna kultuurilises kasvatustöös.

Laul koosneb peaaesjalikult kahest elemendist: rütmist ja meloodiast. Rütm on meloodia tuksuv süda. Võimata on kujutella mingisugust meloodiat ilma rütmita. Meloodia on muusikaliste helide liikumine teatud reeglite piires, mis omakorda toeneb harmooniale. Nendele põhialustele tulebki rajada lapse muusikaline kasvatus, võttes selle aluseks praegusaja tonaalsused — mashoor ja minoor.

Tähendame siinjuures, et meieaja tonaalsust juhib kindel korrapärasus, mis aastatuhandete jooksul vähehaaval kindlaks kujunenud. See korrapärasus avaldub eeskätt tonaalika ja dominantimõjus. Toonika ja dominant on meie aja tonaalsuse kereks; nad kannavad nagu kaks sammast meloodiat,

et see „kokku ei variseks“. Lapse muusikalist aimet on kõige otstarbekohasem arendada just nende kahe tugeva samba — toonika ja dominantide — najal.

Igasugu intervallide tabamine peab põhjema ainult tonaalsuse mõistetele.

On tarvilisel hääletabamisel teritamiseks m. s. ka n. n. „intervall-süsteem“, kus harjutatakse intervalle üksikult; korratakse, näit. puh. kvarti või mõnda teist hüpet nii kaua kuni see käes ja ollakse arvamisel, et kui see kord viisis ette tuleb, siis laps seda otsekohe tabada võib. Tegelik töö aga on näidanud, et see ei ole mitte nii. Lihtsalt öeldes: harjutusel oleva helitõu toonika, selle dominant ja toonika kolmikõla on need toepunktid, mis helide liikumist juhivad ja nende tabamist kergendavad. Pealegi on normaalsel kõrval loodusline omadus loomusunniliselt ja visalt kinni pidada antud tonaalsusest. Just seda omadust tulebki juhtida ja kindlustada.

Intervall-süsteem on küll hea õpetamisviis, kuid algkoolile ja ka keskkoolile ta ei kõlba, sest ta on väga abstraktne, teoreetiline ja selle tõttu isegi kahjulik, sest ta ei arenda õpilase muusikalist aimet loomulikus sihis. See süsteem sünnib ainult valmis lauljale enese täiendamiseks, et intervallide tabamises täpsemat kindlust saavutada.

Iga ülesande keskkohaks peab olema elav muusikaline mõte — meloodia, mitte kuiv, surnud harjutus. Meloodiast tulebki kõik tekstilised ja teoreetilised märkused ja seletused. Elavast viisist mingu õpetamine välja, tekst olgu sellele ehteks ja teooria andku viisile nõutud määral praktilist tuge.

Helide tabamise kohta on olemas hulk mitmesuguseid teooriaid. Väljamaal tehakse katseid muu seas n. n. akustilis-motoorse süsteemiga, kus püütakse igat heli nimetada niisuguse vokaaliga, mis kergemini oma artikulaatsiooniliste omaduste poolest vastaks antud heli loomulikule kõrgusele, kusjuures ka enharmooniliselt ühesugustel helidel on iseeni. Nii nimetab K. Eitz, Do-mashoori astmeid: Bi, To, Gu, Su, La, fe, ni; samu astmeid #-ga: Ro, Mu, Sa, Pa, de, ki, bo, ja samu astmeid b-ga: Ne, Ri, Mo, Go, Pu, da, ke jne.

(Järgneb.)

Suured muusikapäevad Prahas.

R. Kull.

„Kaasaegse muusika rahvusvahelise seltsi Tshheho-Slovakkia osakond“ korraldas möödunud aasta eeskujul „Teise rahvusvahelise orkestrimuusika peo“, jaotatuna 6 päevale, 15. kuni 20. maini.

Juba varakult (käesoleva aasta jaanuarikuul) saadeti üle ilma laiaili nii üksikutele isikutele kui ka muusikat levitavaile asutustele, komponistidele ja ajakirjanduse esitajatele kutsed osavõtuks nimetatud muusikapööst. Ehk küll Eesti senini selles seltsis, — mille juhatus asub Londonis, — veel esitatud pole, olid kutsed ka siia saadetud.

Selle suurejooneliselt kavatsetud muusikapööst korraldustega ühenduses olevad kulud (ruumide üür, reklaam, orkestri ja juhtide tasud, soodustused väljamaalastele tasuta viisumitena ja 50-prots. hinnaalandusena riigiraudteedel, niisama ka välja- ja maade esitajatele huvireisi korraldamine Praha ümbrusse, aurikul mööda maalirikkaid Moldau kaldaid, pidustuste lõpuks korraldatud sõbralik koosviibimine, andis hiilgava tõenduse sellest, kui tähtsaks teguriks rahvuskultuuri alal peavad sealset riigielu juhid muusika arendamist ja selle aineliselt põhjalikumat toetamist, mille tagajärjena vabariigi auks ja uhkuseks peab tunnistama tõsiasi, et muusikakunsti üldise arenemise keskkohaks hakkab Prahasse koonduma, kandes sel kombel tervet vabariiki kultuurrahvaste esirinda.

Muusikapööst koosneb kolmest orkestrikonserterdist, ühest ainult tshhehhide heliloojatele pühendatud vokaalkonserterdist ja kahest ooperietendusest; peale selle veel mitmed loengud nii teoreetilise kui ka praktilise muusika alalt, millest isäraldi väljatõstma peab kontsertloengut „Veerandtoonilisest muusikast.“

Ühenduses kõne all olevate muusikapöövadega oli ka riigi konservatooriumi poolt korraldatud mitmeõhtused vanemate kursuste õpilaste ettekanded, ka kaasaegse muusika tähe all, millistest eriti huvitavaiks kujunesid ekspressionistlikult lavastatud E. Satie sümfooniline draama („Dialogid e“ ainetel), „Sokrates“ ja kinoline pantomiim „Härg katusel“, prantslase Darius Milhand algupäraselt leitud, kombineeritud ja kõlastatud foxtrotliku muusikaga.

Muusikapööst kaaluvamaks osaks olid, mõistagi, kolm orkestrikonserti, mida ette kantakse suurepäraselt otstarbekohases Smetana nimelises kontsertsaalis.

Seal kuulsime ja tutvunesime kaasaegse orkestrimuusika loominguga, millise autoriteks nimed, kelle ümber niihästi ajakirjanduses kui ka eriajakirjanduses Lääne-Euroopas suuremaid ning väiksemaid lahinguid löödi küll pro, küll kontra.

Nüüd aga, kus juba oma kõrv kuningaks olnud, peab küll tunnustama otsekoheselt, et nii mõnegi seal esitatud nooremast generatsioonist võrsunud autori loomingus suhtes peab asuma vastasrinda.

Sarnaste noorte taevassetormajate ja lõhkujate näivad Heinrich Kaminski (Concerto grosso für Doppelorchester), Ernst Toch (Fünf Stücke für Kammerorchester), Roland Manuel (Tempo di Ballo), Paul Pisk (Partita), Rudolf Reti (Zwei Stücke für Pianoforte mit Orchester), Fidelio Finke (Abschied), Bohuslav Martinu (Half-Time ja ballett „Istar“), Ernst Krennek (Concerto grosso), Francesco Malipiero (Variazioni senza tem klav-

verile ja orkestrile). Kõigist nimetatuid tahaks siiski eraldada Tochi ja Finke, sest et mõlemad opereerides kas väikese kammerorkestri koosseisuga, või inimhäälega on paratamatult suunitud piirduma tegeliseks ettekandeks enam-vähem soodsa muusika kirjutamisega. Üldiselt aga, nende kõikide loominguga tagajärgi eelarvamisteta ja suurima andumusega jälgides on märgata õige pea üht traagilist asjaolu: ei leidu demarkatsioonjoont, mis eraldaks andekust andevaesusest, oskamatust ülioskusest, naiviteeti scharlatanerie'st. Pole sugugi selge, mis see siis nüüd oli: kas meeeldi või kogemata saavutatud dissonantside solk, või tõepoolest geniaalne leidlikkus.

Peaaegu puudub täielikult muusika tähtsam element — viis. Ei või ju omegi viisiks pidada mingisuguseid üksikuid hüsteerilisi kiljatusi, või ebamääraseid järeemisi madalamates registrites.

Seletatakse küll, et viis olevat ürgaegne, arkaalne, et kontrapunkt olla äärmiselt rafineeritud, — kuid tagajärg on ikkagi see, et muusikalise kaaskiskumise asemel tunned paiguti kõige proosalikumalt igavust ja aina ootad, millal see tüütav orkestri lärmamine, ehk sellele vastandina, kõige tasasem, vaevalt kuuldav pudisemine, mingisuguse kõhu seedimisrikke muusikana, omegi kord lõpeks.

Mõned autorid ei tea koguni, kuidas omi helitöid nimetada. Nimetatakse lihtsalt „Ein Stück“, ehk „3 Stücke“, või „5 Stücke“. Malipiero osutus ses suhtes, vähemalt, leidlikukski ja nimetab oma tööd, variatsioonideks ilma teemita. Need pole aga mingisugused variatsioonid, vaid „7 Stücke für Orchester“.

Millega seletada seda eitamisväärt igasuunalist niveleerumist?

Juureldes ülalnimetatud komponistide lühikes-tes, eeskava lehtedel antud eluloolistes andmetes, torkab kohe silma, et nad erandita kõik suurlinnade elanikud ja möödunud ilmasõja ja selle tulemuste realiseerumise ajal (mis ikka veel kestab) arenenud ning selleks saanud, mis nad on.

Nüüdisaegsed segi paisatud sotsiaalingimused, ühenduses raadio, elektri ja auru koopiitamisega, annavad elule suurlinnades isearanis kiire tempo. Kõigile on nagu omane alateadlik sund võimalikult vähesel ajaga võimalikult rohkem elumõnususil saavutada. Palavikutaolises suurlinna pöörases tormamises, milles tõepoolest *homo homini lupus est*, on õige raske miljonite hulgast kõrgemale tõusta, kuulsaks saada. Herostatese kuulsus ei võlu, sest selle mehe kuulsustamise moodus eitab praeguseid elumõnususil lihtsalt poliitiliselt. Jääb järele kunstide abi tarvitada, milles muusika tähtsam ja kättesaadavam.

Et endiste helimeistrite avameelseid, truusüdamlisi ja kaasakiskuvaid viise luua, seks on tarvis jumalikku sädet, mida aga veel ei leidu.

Nimetatud muusikalise tendentsi kõrgemaks saavutuse tipuks ja krooniks võiks pidada kontsertloengut „Veerandtoonilisest muusikast“, mille kirjeldamiseks pooldejateks ja propageerijateks näivad olevat Karl ja Alois Haba. Selles kontserdis sai kuulnud niihästi soolo-ettekandeid eriti seks otstarbeks ehitatud n. n. veerandtoonilisel klaveril, kui ka ansambleid viiulile ja klarnetile (kah eriti

õige keeruliselt konstrueeritud pillil) klaveri saatel. Peab aga ütleva, et see mingisugust nauudingut ei pakkunud. Tulemus oli ainult see, et õlgu kehitades tuli endile asetada küsimust: mida need etteandjad ise õieti tunnevad, või arvavad?

Ometi on aga võimalik ka kaasaegse muusika tähe all pakkuda väga vastuvõetavat, koguni kaasakiskuvalt nauditavat loomingut, kui komponistid hõõgavad jumalik säde ei saa lämbunud mingisuguse mõistelise ekstravagantsusega, et mitte oletada laiatavat andeavesust.

Sarnastest tahaks nimetada eestkätt kahte ungarlast: vanemat meistrit Béla Bartók'i ja noort Georg Koschát. Béla Bartók, oma rahvaviiside ainetel loodud metsiku „Tanzsnit'iga“ saavutas kõige suuremat edu, õlgu peale, et ka temagi kaugele mitte tagasihoidlikult tarvitab uuemaid harmoonilisi võtteid ja ootamatusi moodulatsioonides, kuid need tundusid täiesti kohastena, avameelsestena, efektsetena ja nagu see teisiti olla ei võinudki ürgaegse viisilisel ja orkestraalsel väljendusel.

Samasugust avameelsuse ja südamluse mõju avaldas ka Koscha oma kuue orkestripalaga. Koschale näib omamees olevat selgelt ja lühidalt, nämmimata, ära öelda, mis tal on, ja sellega lõpp. Nimetatud kuus orkestripala on rida aforistiliselt tillukesti meeleolu avaldusi, üks kaasakiskuvam kui teine. Need on mingisugused muusikalised Jaapani tankad, milles viisid oma modernsuse peale vaatamata selged, arusaadavad. Harmoonilised võtted ja modulatsioonid, ehk küll ootamatud ja üllatavad, kuid mitte sugugi haavavad. Orkestri käsitlus värvirikas, meisterlik, aga ikka pillide loomulikkuse võimiste piires.

Vanemates aastates olev inglaste meister Ralph Baughan Williams oli esitatud Iiri karjaste viiside ainetel loodud „Pastoral sümfooniaga“. See sümfoonia, käsitades suure leidlikkusega küll uue- mat sisu, kuid vanades vormides, pakkus õige palju huvitavat, iseäranis viimases jaos, mille lõpus pillina kasutatud kaugele kostev inimhääli löi väga omapäraselt kurvalaadilise meeleolu.

Nii Williams, kui ka tshehhide omad meistrid Viteslav Navak (Toman und die Waldfee), Rudolf Karel (sümf. poem „Dämon“) ja Ladislav Vycpalek (kantaat koorile ja orkestrile) tunduvad omis loominguis ülemineku sildadena vanema ja uuema muusika vahel. Nende helitööde suur edu ei jäta mingisugust kahtlustust otsekoheuses. Seal tundub tõsist annet, mis ei luba kaasaegseid lärmasi ja lapsusi huupi harrastada, vaid ainult suurima valiku ja mõõdukusega.

Mis aga tuleb südamest, — kas või kõige lihtsamast väljenduses, — on alati kaasakiskuvam ja loob rohkem ülevaid silmapilke, kui mõistelised targutsed, õlgu need kui algupärased, keerulised, teravmõttelised, või ka häbematused.

Muusikapidu kontsertide avamiseks ette kantud hiljuti surnud Feruccio Busoni Saraband (enesest küll algupärane vana sarabandi vormi käsitlus) tundus siiski väiksema ja tühisena suurmeistri mälestamiseks. Busoni helitööd oleks küll tahtnud kuulda midagi suurejoonelisemat, tema loomingut rohkem iseloomustavat, millistest väljavali- k pole mitte väike.

Vokaalkontsertides saime kuulda kompositsioone, kui meeskoorile, nii ka segakoorile koos orkestriga. Etteanded ä capella meeskoorid olid suurepärased. (Järgneb.)

Helilooja Peeter Süda 5-a. surmapäeva puhul.

A. Kasemets.

3. augustil möödus 5 aastat sellest päevast, kus Tallinnas lagunes laiali kurb teade, et meie väikearvulisest muusikameeste perest on lahkunud üks andekam ja lootustäratavam liige — Peeter Süda. See teade oli seda ootamatum, et P. Süda't tunti väliselt kui tervet, prisket ja punapõselist meest ja nähti teda alles nädalapäevad enne kurba päeva täiesti tervena ja eluröömsana Tallinnas liikumas. Ka tema lähemad sõbrad ja tutavad, kellega ta sel saatuslikul suvel sageli kokku puutus, ei võinud arvata, et need kokkupuutumised jäävad viimasteks.

Suvitasin 1920. a. suvel ilusa Rok al Mare ranna lähedal, Habersti koolimajas, kus oli õpetajaks prl. Rahamägi, praeguse haridusministri õde. Kutsusin korduvalt ka Südat sinna asuma, et koos veeta ilusaid suvepäevi, kuid Süda ei jäänud nõusse. Ta oli komponeerimise hoos ja tahtis seda põhjalikult ära kasutada, et mõnda aamu pooleli olevat helitööd lõpetada ja uusi skitseeritud töid alustada. Ja ennenägemata püsivusega istus terve selle suve linna abielupaari Kinnaste korteris klaveri ees (Südal endal klaverit ei olnud) ja — komponeeris. Seal sal ta täiesti segamatus vaikusel töötada, sest korteri omanikud suvitasid ka Haberstis ja jätsid oma korteri täiesti Süda kasutada. Ainult iga laupäeva õhtuks tuli ta Habersti, et seal väikeses sõprade ringis veeta pühapäeva ning koguda uut jõudu järgmise nädala püsivaks tööks. Tõelise saarlasena muidu väga taga-

sihoidlik, kinnine ja suuremas seltskonnas isegi teatud mõõduni häbelik, oli ta neil puhke-pühapäevadel

Peeter Süda

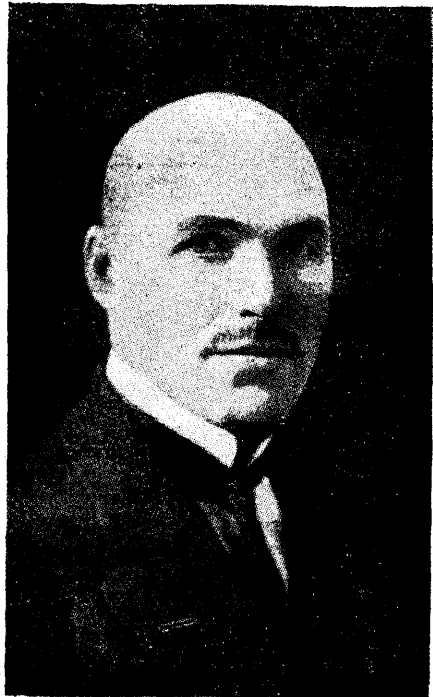
1902. a. Peterburi konservatooriumi astudes.

meie väikeses n. n. Habersti sõprade ringis väga elav, rõõmus ja jutukas. Sulistas väsimatult ühes meiega meres, pildus „lutsu“ ja meres oleva suure kivi vastu märki, jooksis „viimast paari“ ja tegi teisi ühiseid mängu ning sportlasi harjutusi suure innuga kaasa. Puhkesilmapilkudel mängis mulle nädali jooksul valmiskirjutatud helitööd ette, seletas üksikute kohtade mõtet ning küsis teiste kohta minu arvamist, — lasi mind mängida, et ise kaugemalt segamatult kuulata ja säras ise õnnestunud koha juures sisemisest õnnest, oli aga väga rahutu, kui mõni koht tundus halvem, kui soovis. Eriti rahutu oli ta nädal enne saatuslikku haigeksjäämist oma vast-lõpetatud oreli preluudiumi teise ja kolmanda jao vahelise ülemineku pärast, mis talle tundus liig pikana ja preluudiumi muu osaga mitte sobivana. Sel päeval ei püsinud ta kuigi palju teiste seltsis, vaid tuli ikka ja ikka jälle minu tuppa mänguriista juure, et seda „õnnetut“ kohta, nii kui ta seda üleminekut nimetas, uuesti läbi mängida ja sellele paremat varianti leida. Vahel näis, just kui oleks ta rahuldava lahenduse leidnud, kuid pikema ühise harutamise järele heitis ta selle jällegi kõrvale, et veidi aja pärast uusi otsimise katseid alustada. Nii kestis see laupäevast pühapäeva õhtuni, ilma et oleks lahendust toonud. Alles hilja õhtul lõi mehe nägu särama, sest õige mõte oli leitud. Ja just kui kartes, et see võib meelest kaduda, hakkas ta, vaatamata meie keelule, kell 11 õhtul linna poole rühkima, et õnnelikult leitud mõtet kohe paberile panna ja välja töötada. Kui ta nädali lõpul Habersti tagasi tuli, — seekord laupäeva asemel reede õhtul, siis oli ta eriti heas ja enesega rahulolevas meeleolus, sest preluudiumi „õnnetu“ koht oli väga õnnelikult ümber tehtud ja preluudium mitme aasta eest varem kirjutatud tuugale seega lõpulikult valmis. Selles enesega rahulolemisel puhkas ta terve laupäevase päeva ja jutustas mulle suure innuga oma kavatsatavatest uutest teostest, mille kallale ta tahtis kohe pärast lühikest puhkust asuda. Neist näis teda eriti köitvat Requiem „Igavikku läinutele“, mille peateemid ja kontrapunkti visked olid tal juba märgitud. Ka pühapäeva veetis ta samasuguses ülevas meeleolus, vahete vahel üksikuid kohti oma vastlõpetatud helitöödest mängides. Esmaspäeva hommikul oli ta aga erakordselt kahvatu, kuid oma tavalise tagasihoidlikkuse tõttu ei annud ta teistele selle kohta mingisuguseid seletusi. Alles järgmise päeva hommikul, kui ta seisukord oli muutunud silmnähtavalt halvemaks, seletas ta minu tungivate pealekäämistega peale, et ta kõht olla äärmiselt korratu. Asja tõsidust aimates kutsuti Tallinnast kohe dr. K. Pedussaar kohale, kelle diagnoos kinnitas meie kartust: P. Südat oli tabanud verine kõhutõbi (disenteria). Rutulise arstiabi tõttu võttis haigus küll alguses õige hea pöörde ja lasi loota õnneliku paranemist, kuid juba reedel selgus, et haigus käiku raskendab tuntavalt haige nõrk süda. See teade oli isegi tema kõige lähematele sõpradele täieline ootamatus, sest kunagi polnud Süda kaebanud oma südame nõrga tegevuse üle, sest et ta — kunagi ja millegi üle ei kaebanud. See uus lisahaigus osutus nii tugevaks ja muutis haige seisukorra nii halvaks et ainult sagedate sissepritsimistega sai südame tegevust vähegi vaos hoida. Kuna see oli maal väga raske, tuli haige saata linna haigemajasse kus olemas alaline arstide valve. See sündis pühapäeval, 1. augustil.

„Tule õige varsti tervena tagasi“ ütlesin talle lahkumisel ning surudes. „Ei enam tule“, vastas ta vaikselt, ning kurbi, aukuvajunud silmi just kui jumalaga-jätmiseks maja poole pöörates lisas sama vaikselt

juure: „Tunnen, et see on minu viimane reis Haabers-tist linna“

Ja jäigi viimaseks. Kaks päeva hiljem, s. o. teispäeval, 3. augustil, sulgus ta Tallinna külgehakkavate haiguste haigemajas jäädavalt silmad. Ei arstide, eriti dr. K. Pedussaares ennastalgavate püüded, ei arstirohud suutnud anda tarvilist jõudu kurnavast disenteriasest nõrgendatud nõrgale südamele, — see lõpetas oma tegevuse jäädavaks ja suigutas seega igavesele unele ühe sügavama muusikalise ande, jättes tühjaks koha meie muusikameeste väikeses peres, mida pole võimalik täita.

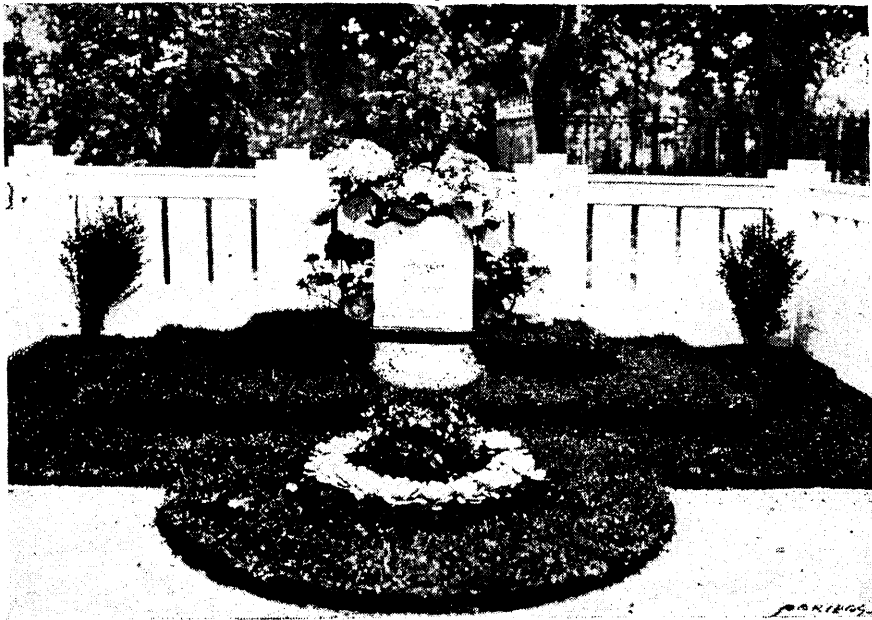
Peeter Süda 1918 aastal.

Kuna P. Südal polnud Tallinnas ühtegi sugulast, korraldas tema muldasängitamise see väike rühm sõpru, kellega ta veetis oma viimase suve üksikud puhkepäevad Haberstis, ja valmistas talle viimse puhkepaiga Kaarli koguduse vanale surnuaiale. Seal puhkab ta nüüd juba viis aastat, kõrval suurest kädavast teest, nii kui ta eluski armastas viibida eemal elu rahutust liikuvusest. Ta haua peatsit kaunistab Saaremaa kivist tahvlake, millesse on raiutud tema oma käekirja täpses jäljendis peateem Requiemist „Igavikku läinutele“, — sellest Requiemist, mille lõpulikule loomisele ta kavatses asuda, kuid mis jäi ta viimaseks ilusaks unistuseks, minnes ise igavikku.

Peeter Süda sündis 30. jaanuaril 1883. aastal Saaremaal, Kihelkonnal, Tammiku talus. Üksik talu tiheda metsaga ümbritsetud, eemal kädavatest teedest ja teistest elamutest, Saaremaa edelapoolses osas, kaugel igasugustest kultuurilistest keskkohadest, — see on koht, kust on välja tulnud üks meie

sügavam ja monumentaalsem muusikaline talent — Peeter Süda. Selles üksilduses harjus ta juba lapsest saadik iseenesesse süvenema, iseenese mõtteid mõt-

Esiteks Lümmadu ministeeriumi- ja hiljem Kuresaare linnakoolis üldharidust omandades, astus ta 1902. a. Peterburi konservatooriumi orel- ja kompo-

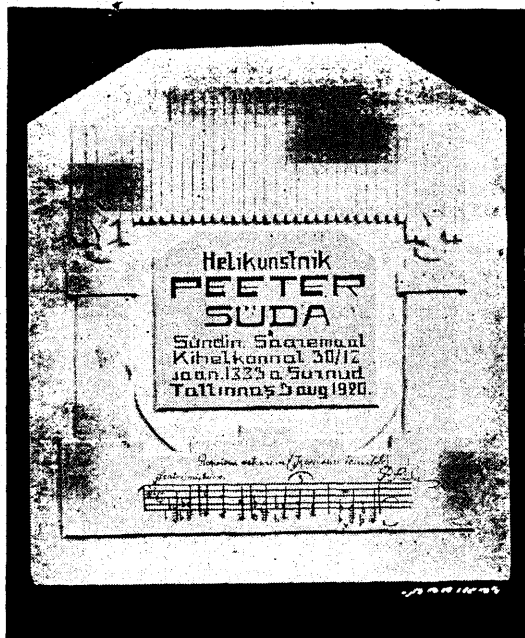
Peeter Süda matusepaik Tallinna Kaarli koguduse vanal surnuaial.

lema, kõiksuguste küsimuste kallal ise juurdlema, nendele ise vastust otsima. Selles üksilduses kujunes tema iseloom niisuguseks, kui meie teda hiljem tundsim: vaikseks, tagasihoidlikuks ja kinniseks, mitte kunagi nurisevaks ja mitte millegi üle kaebavaks, vaid alati kõigea rahulolevaks ja kõigest üleolevaks. Selles üksilduses harjus ta ka juba lapsena süvenema muusika võluvasse iluima, mille vastu oli ta hell hing isalt päritud haruldase ande tõttu väga tundelik. Muusikas otsis ta oma alalises üksilduses seltsi ja leidis ka seda, — leidis nii, et kasvas ja jäi sellega lahutamatu kokku kuni surmani. Väike külameistri ehitatud orel, millele ta hiljem tegi ise pedaali alla, oli ta esimeseks harjutusinstrumendiks.

Vaevalt ulatas ta nina kodusoleva orel- ja sormistiku, kui ta juba fenomenaalselt peene kuulmise järgi kuulnud kirikulaulu viisid neljahääliselt õieti järgi mängis. Külarahvas kuulas, imestas ja — leidis haruldasele nähtusele seletuse: muusikaanni jumalik säde olla põngerjasse emaihu kaudu läinud, sest et ema raskejalgsuse ajal isa juhatusel hoolega orelimängu õppis. Oli see seletus nüüd õige või mitte, kuid orel sai väikse Peetri armsamaks asjaks. Siin viibis ta tundide viisi, kuulnud viisi järele mängides ja vabalt improviseerides, koduste arvamise järgi „loristades“. Kaua ei tahtnud isa püüdmine, pojale nooditundmist õpetada, soovitavaid tagajärgi anda, sest et kuiv noodituupimine pojale ei meeldinud, kuid sellest saadi ka pikapeale üle.

Sellest ajast algas ka hoolas õppimine ja harjutamine, mida ainult nootide puudus takistas. Kuid seda puudust aitas jõudumööda kõrvaldada Kihelkonna köster hra Knaps, kelle kõrvu olid ulatanud jutud väikse Peetri haruldasest talendist ja kes ka tähtsamaks taganttõukajaks sai, et see kolossaalne talent Saaremaa metsades kaduma ei läinud.

sitsiooniklassi oma armsamat ainet — muusikat — õppima. Sellest ajast peale algas temale kõige huvitavam ja ühtlasi ka kõige raskem ajajärk. Kõige

Peeter Süda hauakivi, valmistatud Saaremaa kivist A. Pulsti joonistuse järele. Alumisel serval P. Süda käekirja jäljend tema lõpetamata helitööst „Requiem aeternam“.

suuremat puudust kannatades ja krooniliselt nälgides töötas ta raugemata huvi ja püsivusega selleaegsete paremate professorite Ljaadovi, Rimsky-Korsakovi, Sokolovi, Glasunovi, Vitoli, Homiluiuse, Handschini ja t. juhatusel kompositsiooni, orel- ja klaverimängu õppides ja selle kõrval hoolega muusikaliteratuuri uurides. Niisugune jõupingutus kestis, aastalise vaheajaga 1905. a., kus konservatoorium streigi tagajärjel kinni pandi ja Süda sõjaväeteenistusesse võeti, kuni 1912. aastani, mil ta õppimise lõpetas. Selsamal aastal asus ta Tallinna elama, kuhu kuni surmani jäi, siin ainult nii palju tundisid andes, kui palju tal minimaalsete väljaminekute katteks tarvis läks, ainult valitud kontsertidel „Estonia“ orelil esinedes ja — peaaesjalikult oma kodus vaikselt töötades: muusikaliteratuuri uurides ja vahete-vahel — kui selleks tundis hoogu olevat — komponeerides. Tallinna kõrgema muusikakooli tegevuse algusest peale töötas ta seal orel- ja kompositsiooni õpetajana kuni surmani.

Süda muusika iseloomu ja loomingut karakteriseerib Juhan Aavik oma järelhüüus kadunud sõbrale:

„Iseäralikku huvi pakkus temale polifooniline stiil, ja selles oli ta meister. Tema kontrapunkt oli loogiline ja sisemisest temaatilisest arenemisest väljakasvav. Need olid meistri fugarid, mis ta konservatooriumis kirjutas ja mida tihti teistele eeskujuks pandi.

Ühtlasi tundis ta suurt huvi ka uuema modern muusika vastu ja harmoonilised ülesleidused paku-

sid talle, võib olla, sama naudingut kui kõige teravmõttelisemad õnnestanud kontrapunktilised kombinatsioonid. Nende mõlema külje õnnelikkul sulatist võib tema töödes märgata, millest viimane vast siiski kandvam on. Siia juure oleks tingimata segunud veel osa eesti rahvaviisi elementi kui ka tüüpilist saarlase tusedust ja monumentaalset rahu.

Kandva polifoonilise põhja, tiheda, kuid läbipaistva tugeva harmoonilise elemendi, osalise rahvuslase ilme ja tuntava individuaalse noodiga selgejooneline arhitektoonika — umbes sarnane muusa oleks Süda produktioonist välja kujunenud, mida tema tööd kaunis selgesti aimata lasevad.“

Kõik tema kõrgeväertusline looming on seni trükkis ilmumata ja seega laiaadele hulkadele tundmata.

Süda matusepäeval asutasid kadunu sõbrad „Peeter Süda mälestuse jäädvustamise ajutise toimkonna“, kelle poolt on kadunu matusepaik seni korras hoitud, hulk kadunu mälestusi kogutud ja Tallinna eesti muuseumi juure koondatud. Hiljem reorganiseeriti nimetatud toimkond registreeritud ühinguks, mille sihiks on Süda mälestuste kogumise jätkamine, käsitähtkirjade kirjastamine, autori õiguse järelvalve, haa korrashoidmine ja mälestussamba püstitamine, (milleks vastavad kapitalid on asutatud). Süda 5-aastaselt surmapäeval, 3. augustil, pandi ühingu poolt kadunu hauale elavatest lilledest pärj.

Konstantin Tärnpu 60-nes sünnipäev.

1. augustil s. a. kujunes kulupea hällilapsele koduseks, kuid soojaks ja südamlikuks aupäevaks. Juba hommikul varakult äratasid Tallinna meestelaulu seltsi meeskoori õrnad lauluhelid oma juubilarist juhataja unehölmast ning seltsi abiesimees hra A. Dreverk ütles hällilapsele sooje tervitussõnu, soovides temale kui väsimatule koorijuhile ja lugupeetud heliloojale senise viljaka töö edukaks jätkamiseks palju jõudu ning püsivust, eriti Tallinna meestelaulu seltsi laulukoori juhatamise alal, mille juubilar on viimud kõrgele kunstilisele tasapinnale, juhatades seda selle asutamisest seniajani.

Peale Tallinna meestelaulu seltsi laulukoori käisid juubilaril päeva jooksul tervitamas veel kõigi nende eesti ja saksa organisatsioonide ja asutuste esitajad, kus juubilar on muusikamehena või seltskonnategelasena tegev olnud, ja rida isiklisi sõpru ning tuttavaid. Hulk tervitusi tuli ka traadi- ja kirjateel.

Aupäeva õhtul korraldasid Tallinna meestelaulu selts ja Tallinna saksa lauluseltsi „Liedertafel“ ühise piduliku koosviibimise õhtueinega Nömmel, Meyeri juures, mis mõõdus väga südamlikult ja soojalt. Pidulauas peeti rida austavaid lauakõnesid, milles toonitati juubilaril suuri teeneid meie muusikaelus, eriti koorijuhatamise alal, ja lasti teda korduvalt elada.

Aupäeva puhul annetati juubilarile Eesti Lauljate Liidu poolt elavatest lilledest korv, Tallinna meestelaulu seltsi poolt kuld sigaritoos vastavate peakirjadega ja muud.

Nagu juba varem teatasime, kavatseb Lauljate Liit korraldada muusikahooaja algul K. Tärnpu aupäeva puhul piduliku aktus-kontserdi, kus tulevad ettekan- dele juubilaril helitööd. Aktus-kontserdi lõpulikust kavast ja ajast kirjutame edaspidi lähemalt. Nüüd

aga soovime juubilarile veel kord palju jõudu, energiat ja püsivust senise viljaka töö jätkamiseks kauaks, kauaks ajaks.

Konstantin Tärnpu 1891. aastal.

Tänavused laulupeod ja laulupäevad.

Esimene Vändra kihelkonna laulu- ja muusikapäev.

26. juulil oli Vändras harukordne suurpäev — esimene laulu- ja muusikapäev. Haruldaselt ilusa ilma tõttu oli osavõtt pidupäevast elav: pidulisi oli ilmunud ligidalt ja kaugelt nii suurel hulgal, kui seda Vändra varem vaevalt näinud, nii et hariduseltsi avar plats oli rahvaga tihedalt täidetud.

Kell ½2 avas Vändra esimene laulu- ja muusikapäeva kohalik kirikuõpetaja J. Nuudi. Avamisele järgnes toimetaja A. Jürgenstein'i pidukõne, milles ta andis ilusa ülevaate sellest, missugust tähtsat osa on etendanud meie arengisloos laul ja muusika alates 1. ülemaalisest laulupeost 1869. a. Tartus kuni viimase laulupeoni 1923. a. Tallinnas. Kõne lõppes üldise isamaa hümniga.

Järgnes kontserdi osa, milles esinesid ühendatud segakoorid Vändra parima muusikamehe, õpetaja J. Kibbari juhatusel, ilmutades taktikindlust, hoogu ja kõlavust, meeskoorid kohaliku preestri ja koorijuhi A. Ruusi juhatusel ning pasunakoored kohaliku tuletõrje seltsi muusikakoori juhataja P. Tammi juhatusel. Ettekanded, mis sisaldasid peasjalikult eesti heliloojate töid võrdlemisi heas valikus, jätsid õige hea mulje ja ülevas meeleolus lõppes hra E. Ruugi lõpusõna järele esimene Vändra laulupäev, andes tegelastele ergutust ja vaimustust ning kuulajale vaimlist värskendust ja kosutust.

Audru kihelkonna esimene laulupäev.

26. juulil peeti Audrus esimest laulupäeva, millest võttis osa kuus laulukoori umbes paarisaja lauljaga. Ilusa ilma puhul oli meie kihelkonna esimesele suurpäevale rahvast rohkesti ilmunud, eriti rohkesti Pärnust, kuna maarahvast nähtavasti kibe rukkilõikus takistas. Laulupäeva avas õpetaja Baugus, — peo mõtte algataja ja tähtsam korraldaja, tervitades kõiki tegelasi ja piduvõõraid. Avamiskõnele järgnes ühendatud kooride kontsert hra H. Meri juhatusel. Kooride ettekanded kõlasid üldiselt võrdlemisi rahuldavalt, kuna peensuste esiletoomine ja kohati ka kõlaline puhtus polnud mitte just täiesti laitusetu. Vist oli harjutasag laulude põhjalikuks kätteharrutamiseks kooridele liig lühike, sest suvistel põlutööde hooajal pole lauljatel alati võimalik korralikult harjutustel käia. Eeskava sisaldas kaks-teist laulu, millest mõned olid maakooredale kaunis rasked äraõppida ja oleks vajanud asjatundlikku juhatuset eelproovide näol. Neid aga, kahjuks ei olnud korraldatud. Igatahes peab mõningatest puudustest hoolimata toonitama lauljate head taht ja hoolsat püüdu raskustest üle saada, mis ka kaunist vilja kandis ja Audru vaimlisesse ellu rohkesti värskendavat vaimustust tõi. Loodame, et see vaimustus ei kustu, vaid et see hoiab inimesed soojad tulevaste suurpäevade vastu valmistamiseks ja selle juures veel suurema hoole ja püüu ilmutamiseks. Siis edeneme.

Pidu peeti Audru mõisa pargis n. n. Orika saarel, kuhu oli ehitatud maitsekas laululava. Eeskava lõpul tänas hra Baugus kõiki pidulisi, mille peale lauldi ühiselt M. Hermann'i laulu „Isamaa õitse sa!“ Selle järele mindi laiali teadmises, et meie kultuurimüürisse on jälle üks uus kivike teistele lisaks kinnitatud.

— an.

Rapla kihelkonna teine laulupäev.

9. augustil korraldas Rapla hariduselts teise kihelkondlise laulupäeva.

Hommikul peeti laululaval harjutusi üldkooride juhtide poolt: üldsegakoori juhatas helilooja hra Vedro, üldmeeskoori õp. hra Saksberg ja ühend. pasunakoore köster hra P. Schütz.

Kella 2 ajal mindi pidurongis, eesotsas laulukoorid, igauks eraldi oma lipuga ja järel mitmetuhandepealine rahvahulk, muusika marsi helide saatel, sõjas langenud kangelaste ausamba juure. kus õp. Säärekõnno mõne sõnaga langenute teeneid meie vabaduse suhtes meele tuletas, miile peale muusikakoor mängis „Ligemal, Jumal sull“.

Sealt mindi rongis piduplatsile, kohaliku hariduseltsi ruumikasse aeda.

Umbes tunnilise vaheaja järele algas laululaval eeskava teostamine. Laulupäeva avamine sündis Rapla hariduseltsi esimehe hra Saksbergi lühikese sissejuhatava kõnega ja hümniga, mida kogu publikum kaasa laulis. Kahes jaos kandis ette ühendatud segakoor 8 laulu hra Vedro vilunud juhatusel hea eduga, milledest korrati „Muru Hansu ainus ingel“ ja „Tuljak“.

Pidukõne pidas õp. hra T. Kuusik Tallinnast lauluisa Kreutzvaldi põhilauseel: „Kaugel näen kodu kasvavat“, rõhutades, et meie seda nüüd ligidalt näeme ja vabaduses arendama peame.

Peale seda kandsid ühendatud pasunakoored ette paar pala. Siis meeskoorid 4 laulu, milledest „Oh laula ja hõiska“ kordamist nõuti.

Lõpuks lauldi lauljatele publikumi poolt „nad elagu“, kus lauljad „tänuga“ vastasid. Lauljad lasksid elada üldjuhatajaid: kõigepealt hra Vedrot, siis hra Saksbergi ja hra Schütz'i.

Õhtul oli laval näitemäng „Põrguvürsti tütar“. Ettekanded õnnestusid. Laulud kõlasid kaunis, mõni isearalise hea eduga, mõnes tundus vähe kokkusulavust, kuid ühendatud pasunakoored oleks soovida rohkem liimi ühinemiseks. Arvatavasti on kokkuharjutusi üldkooril sedavõrd vähe olnud, et ühtesulavust ja ühist kindlat takti ei ole suudetud omandada. Näitemäng kanti ette hea eduga.

Kõik ettekanded võeti publikumi poolt elava kiiduavaldusega vastu.

Osavõtmise laulupäevast oli elav.

Oleks soovida, et sarnased laulupäevad siin igal aastal korduks ja et koorid temast elavamalt osa võtaksid rohkema koosharjutustega, nõnda et igal laulupäeval ka muusikas edu märgata oleks. Heameelega peab tähendama, et üldse Rapla kihelkonnas muusika ja laulu alal edu märgata on, ja et siin asjast huvitatud õpetajaid leidub, kes vae-va raskeks ei pane koorisid ellu kutsuda ja neid paremusele arendada. Iga laulupäev toob muusikas elu ja edu juure.

Kärstna laulu- ja muusikapäev.

Pühapäeval, 9. augustil s. a. korraldati eesti vabandussõjas, Kärstna lahingutes langenute mälestuse jäädvustamise komitee poolt Kärstna mõisa ilusas pargis laulu- ja muusikapäev, mis osutus ilusa ilma ja rohke rahva osavõttel kärstnalaste tõsiseks suurpäevaks. Enne kontserti, hommikupoole kell 11 korraldati rongikäik kohaliku algkooli juurest lange-

nute ühishauale, kus oli jumalateenistus Helme õpet. Ustali poolt ühes laululehtedega. Peale jumalateenistuse korraldati siinsamas sõjaväe paraad, mille vastu võttis kolonel Kubbo.

Ühishaualt liiguti rongina peoplatsile, kus kell 5 p. l. algasid Helme kihelkonna kooride poolt ettekan- ded. Porise tee tõttu olid paljud koorid tulemata jä- nud. Ilmunud olid: Kärsna laulu-mänguseltsi sega- koor, Riidaja, Löve ja Helme haridusseltsi segakoo- rid, kokku ligi 50 lauljat. Ühendatud koore juhata- sid: hrad K. Tu v i k e-Helme ja J. R ö ö p-Kärst- nast. Laulud olid samad, mis Valgamaa ja Helme kihelkonna laulupäevadelgi, nii et nad muusikaelselt olid juba ettevalmistatud ja ka hästi kõlasid.

Vaheaeagadel kandis Sakala partisaanide orkester hra J. Vaks'i juhatusel ette mitmed muusikapalad, mis publiku poolt suurte kiiduavaldustega vastu võeti. Hra J. Vask'ile annetati lillesid.

Õhtul kanti kohaliku näiteeltskonna poolt ette Järvilouma näidend „Põhjalased“.

Aineliselt on laulupäev hästi õnnestanud. Üldine sissetulek ulatab ligi 63.000 margani, sellest kulud maha arvata, on ülejääki ligi 35.000 marka, mis läheb Kärsna lahingutes langenutele mäelstussamba püsti- tamiseks.

—p.

Pilistvere kihelkonna teine laulupäev.

Pilistvere kihelkonna teine laulupäev peeti ära pühapäeval, 23. skp. kohaliku laulu- ja mängu- seltsi korraldusel ja leidis võrdlemisi elavat osa- võttu. Ligi kahetunnilise viivituse järele avas laulupäeva kulupealine seltskonnategelane, endine kooliõpetaja Praks. Selle järele esinesid laulu- koorid mitme ilusa lauluga. Laule juhatasid va- heldamisi hrad Praks, Blumenfeldt ja Peterson. Arvestades lühikese harjutusajaga võib kooride ettekandeid enam-vähem kordaläinuks pidada. Igatahes oli märgata teatud edu, võrrel- des esimese laulupäevaga, mis laseb loota, et kol- mas saab kunstiliselt veel parem, iseäranis siis, kui eelharjutuste peale rohkem rõhku pannakse. Laulupäevale järgnes pidu, kus muu seas ette kanti näidend „Tasuja“. Üldine sissetulek 50.000 marka.

Lalupeod ja laulupäevad 1926. aastal suvel.

Kullamaa laulupäev.

Tänavuste maakonna laulupidude äratav mõju hakkab juba vilja kandma. Juba on kavatsusel mitmete laulupäevade korraldamine eeltuleval suvel.

Nii otsustas Kullamaa kihelkonna organisatioo- nide liit oma viimasel koosolekul 1926. a. suvel enne jaanipäeva ära pidada Kullamaa kihel- konna laulupäeva. Asja korraldamiseks moodustati 7-liikmeline muusika- ja laulutoimkond, kuhu valiti hrad J. ja K. Leitalid, Malein, Uus- talu, Veiderman ja pr. Aljas ja Anniko. Lалу- peo kohaks valiti Kolovere lossi park, milleks loo- detakse haridusministeeriumilt luba saada.

Üldkooride juhatajaks otsustati kutsuda hra C. Kreek Haapsalust, lastekooride juhatajaks hra J. Uustalu ja pasunakooride juhatajaks hra J. Leital.

Laulud tahetakse pea välja valida, nii et noodid juba sügiseks lauljatel käes oleks. Siis jääb aega

laulude selgeks õppimiseks ja tarvilikkude eel- proovide tegemiseks.

Hiiumaa laulupäev.

Eeltuleval suvel kavatsetakse ka Hiiumaal Kärd- las kohalikku laulupäeva ära pidada. Algatuse on oma peale võtnud Kärdla noorte ühing, mis laseb loota, et see kavatsus täide viiakse. Asja ellu- viimiseks on kõik Hiiumaa koorijuhid ja koolide lauluõpetajad — ligi 30 inimest — Keina kokku kutsunud, et ühiselt nõu pidada ja töö juure asuda.

Eesti laulupidu Ameerikas.

Nagu Ameerikas ilmuvast eesti ajalehest „Ame- rika Eestlane“ näha, kavatsevad sealsed eestlased tuleval suvel korraldada esimese eesti laulupeo Ameerikas. Asja läbiviimiseks on New-Jerseis asuvad eestlased-lauluarmastajad juba tööle asu- nud ja eeskava väljatöötamise on Bogota eesti lauluseks oma peale võtnud.

Soovime kaugel viibivatele kodumaalastele kauni ettevõtte hiilgavaks kordaminekuks südamest õnne.

KROONIKA.

Laulu- ja muusikaõpetajate suvikursused.

Haridusministeeriumi ettevõttel korraldati juba neljandat suve laulu- ja muusikaõpetajate teadmiste täiendamiseks kursusi. Esimesed kur- sused olid 1922. a. suvel Tallinnas hra A. Top- man i juhatusel. Neist võttis osa üle 60 õpetaja. Teised kursused olid 1923. a. suvel jällegi Tallin- nas. Kursusi juhatas hra A. Kasemets ja osavõtjaid oli 120 õpetajat. Läänud 1924. a. suvi- kursused olid samuti Tallinnas. Juhatas hra A. Topman, kuna osavõtjaid oli 80. Tänavused kursused otsustas haridusministeerium korraldada Tartus, et Lõuna-Eesti õpetajatele kergendada neist osavõtmist. Kursused algasid 13. juulil ja kestsid 5 nädalit. Juhatas Tartu konservatoo- riumi õpetaja hra H. Laksberg. Osavõtjaid rohkesti. Kursustel õpetati häälesünnitamist, klaverimängu, teooriat, solfeggiot, harmooniat, koorijuhatamist, lauluõpetamise metoodikat jne., sõnaga kõike seda, mis lauluõpetajal vaja teada ja osata, et oma tööd hästi teha. Kursustel töö- tati väga intensiivselt ja sellepärast on ka töö tulemused võrdlemisi head. Nii mõnigi laulu- ja muusikaõpetaja on neil kursustel värskendatud ja täiendatud teadmisi oma koolitöö juures või laulukoori juhutamisel hea eduga tarvitanud ja häid tulemusi saavutanud. Sellaste tulemuste aitasid teed valmistada kahtlemata ka tänavused kursused. — Sümfoonilise muusikaga tutvunemise võimaldamiseks oli kursustel kasutada „Vane- muuse“ aiakontsertidele pääsetähed poole hinnaga.

Lauluseltsi asutamine Nõos.

Nõos on kauemat aega tegutsenud laulukoor, kes on peaaesjalikult ainult kohalikus kirikus esi- nenud. Nüüd on nimetatud koori ärksamatel tege- lastel kavatsus asutada korralikku lauluseltsi, et organiseeritult laiemas ulatuses ja senisest suu- remate tagajärgedega lauluarendamise tööd teha. Põhikiri on juba kokku seatud ja on loota, et rahukogu selle registreerib, nii et uus selts saaks sügisel kohe tööle asuda. Soovime uuele seltsile omalt poolt palju edu raskeks tööks laulupõllul.

Eesti Lauljate Liidu MUUSIKALEHT

algas 1925. aastaga oma teist aastakäiku.

Toimetus püüab uuel tegevusaastal, arvesse võttes läinud aastal selgunud vajadusi, Eesti muusikaelu kõigekülgselt valgustada ja selle edukale arenemisele hoogu anda. Eriti suurt tähelepanu tahab toimetus pöörda koorilaulu käsitavate küsimuste valgustamisele.

1925. aastal ilmub MUUSIKALEHT endiselt **kord kuus**, iga kuu 20. päeval, kus juures **igal numbril vähemalt 16-leheküljeline noodilisa kaasas on**. Seega saavad tellijad 1925 a. endise 6 vihu asemel **12 vihku**, kokku vähemalt **192 lhk. segakoori laule** lisana kaasa.

Et laulukooridele kättesaadavaks teha meie heliloojate paremaid laule ja seega **kergendada kontsertide** kui ka kohaliste **laulupäevade eeskavade kokkusaadmist**, otsustas Eesti Lauljate Liidu juhatus MUUSIKALEHE noodilisana annete viisi välja anda „Eesti koorilaulu antoloogiat“ nime all

„Eesti Lauluvara“,

mis sisaldab kõigi Eesti heliloojate paremaid ja lauletavamaid laule kronoloogilises järjekorras. Koguteos on kaunistatud heliloojate piltidega ja varustatud nende elulookirjeldustega ning ilmub meie paremate muusikameeste ja Eesti laulu tundjate — M. Saare C. Kreeki ja A. Kasemetsa, valikul ja toimetusel. Need nimed on paremaks tagatiseks, et MUUSIKALEHE tellijad tõesti suurevärtulise lauluvara lehega kaasa saavad, mis aasta lõpuks ilusa koguteose moodustab.

Paralleelselt lauludele noodilisades ilmub MUUSIKALEHE teksti osas **Eesti muusika ajalugu**, mis „Antoloogia“ ülevaatlikkust märksa selgitada aitab.

MUUSIKALEHELE on kaastööd lubanud järgmised heliloojad, muusikategelased ja kunstnikud: Juhan Aavik, mag. Joh. Aavik, Miina Hermann, A. Kalnin (Läti), A. Kapp, A. Kasemets, prof. Heikki Klemetti (Soome), C. Kreek, prof. Ilmari Krohn (Soome), A. Krull, R. Kull, P. Laja, H. Laksberg, A. Läte, prof. A. Lemba, Armas Maasalo (Soome), Leevi Madetoja (Soome), E. Mesiäinen, H. Meri, L. Neumann, M. Pukits, J. Paulsen, V. Peerna, P. Ramul, G. Reeder, M. Saar, J. Saar, J. Sahlit (Läti), J. Simm, A. Schmidt, Aino Tamm, prof. J. Tamm, V. Tamman, Tenno-Vironi, A. Topman, K. Tuvike, K. Türrpu, A. Vedro, mag. O Väisänen (Soome) ja teised.

MUUSIKALEHE väljaandjaks on EESTI LAULJATE LIIT.

Vastutav toimetaja ANTON KASEMETS.

Noodilisa suurenemise tõttu poole võrra, on Lauljate Liit sunnitud ka ajakirja hinda tõstma. Seega maksab MUUSIKALEHT 1925. a. ühes noodilisaga aast. 500 mk., poolaastas — 250 mk.

NOODILISA hind eraldi tellides — 250 marka aastas, 125 mk. poolaastas.

Aasta tellimisi võetakse vastu ainult alates jaanuari-numbrist, samuti poolaasta tellimisi ainult kas 1. jaanuarist või 1. juulist.

MUUSIKALEHE üksik number ühes noodilisaga maksab 50 marka.

Toimetuse ja talituse aadress: TALLINN, Müürivahe uulits nr. 16.

Lauluseltsid, koorijuhid, lauljad, koolid, õpetajad ja kõik laulusõbrad — tellige „MUUSIKALEHTE“ ja soovitage seda ka teistele! Sellega toetate Teie Eesti laulu.

Muusikalehe toimetus.